

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Izšel dnevnik vsakega ponedeljka in nedeljke.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni odbor:
2007 E. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2007 E. Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4004

LETO—YEAR XXI Chicago, Ill., četrtek, 19. julija (July 19), 1928. STEV.—NUMBER 163

Umor predsed. Obregona pretresel ves napredni svet

Morilec, ki je zavrato napadel predsednika pri mizi in komaj ušel smrti na mestu, noče govoriti. Smatra se, da je agent zarotniške klerikalne organizacije. Calles odredil strogo preiskavo. Mehika se obkleva v žalno črtno; odmevi so žalni iz vseh dežel. Calles mora obdržati predsedništvo še dve leti ali pa bodo izredne volitve.

Mexico City, 18. jul. — Listi danes poročajo, da je morilec novoizvoljenega predsednika Obregona dejal med izpraševanjem: "Obregona sem zato ubil, ker hočem, da kralj Krist vladati popolnoma, ne samo deloma."

Obregonova žena, ki se nahaja na počitnicah v Nogalesu, Arizona, je padla v nezavest, ko je slišala o nasilni smrti svojega soproga. Obregon zapušta 4 sinove in dve hčeri.

Mexico City, 18. jul. — Novoizvoljeni mehiški predsednik, enoroki Alvaro Obregon, je večeraj popoldne padel kot žrtev atentatorja, ki se je utihotopil v njegovo bližino v momentu veselosti in trumf. Mož, ki je vodil preporod Mehike in tolikokrat ušel smrti na bojišču in pri atentatih, je končno podlegel zavrato napadu morilca.

Umor je bil izvršen v malem mestecu San Anzeli blizu glavnega mesta, v kavarni, kjer so prijatelji aranžirali novoizvoljenemu predsedniku pojedino. Sramotna tragedija je prišla nepričakovano. Obregon je sedel na čelu mize, na njegovi desni je bil Ricardo Topete, voditelj nove kongresne skupine, na levi pa Aaron Saenz, guverner države Nueva Leon. Kramljali je z obema, medtem ko je bila soba polna gostov, godba je veselo igrala in vsi so bili dobre volje. Pri mizi je sedel tudi mlad artist, ki je risal karikature odličnih gostov. Trenotno se ni znalo, kdo mu je dovolil vstop v sobo, toda moral je priti s priporočilom.

Sredi zaglišnega komada godbe artist vstane in stopi k Saenzu s prošnjo, če sme Obregonu pokazati sliko, ki jo je narisal. Ta se pokloni in umakne. Risar, držeč list papirja v roki, se približa — in v tistem hipu je počilo izpod papirja, pod katerim je artist držal avtomatik. Počilo je petkrat zaporedoma. Omizje ni slišalo strela v zrak v počast slavljenca. Ali Obregon se je zgrudil in začel stokati. Topete je prijel Obregona in ga dvignil na stol. Kri mu je lila po beli srcaji na prsih. Vseh pet krogel ga je zadelo.

Tedaj so vsi vedeli kaj se je zgodilo. V sobi je nastala konfuzija, godba je prenehala in vse je rinilo k mizi in okolici morilca, ki je blede kot stena mirno oddal orožje Saenzu. Najmanj dvajset rok je padlo po njem: in v rokah so se bliskali noži. Topete je komaj ohranil morilca, proseč: "Pustite ga, da izvem od njega, kdo ga je najel." To je pomagalo. Gostje so dovolili, da je policija odpeljala lopova v ječo.

Istočasno so odnesli Obregona iz sobe v avto, ki je drvel proti bolnišnici. Ni ga pripeljal živega. Med potjo je Alvaro Obregon umrl. Nato je bilo truplo poslano na njegov uradni dom v glavnem mestu.

Medtem so se zbrale ogromne množice ljudi v mestu in alarmirane so bile močne vojaške čete, ki so spremljeval truplo in njegove prijatelje v Mexico City. Predsednik Calles je bil takoj obveščen po telefonu, ta pa je naglo odredil provizorično obredno stanje za glavno mesto in okolice. V par minutah so vojaške posadke zastražile vso javna poslopja, zaprte so bile vse gostilne in teatri in časopisom

Obregonova družina v zatiranju

Rodil se je na farmi in proslavljal se je kot revolucionar in dober diplomat. Se mlad je osvojil socialistične principe.

Alvaro Obregon je bil farmar, vojak, revolucionar, državnik in zvest prijatelj revnih in zatiranih slojev. Bil je sodobnik Madera, Carranza in Ville in vodja treh mehiških revolucij za politično in socialno emancipacijo ljudstva.

Rodil se je 17. februarja 1880 na farmi v Sonori. Njegova mati je imela 17 otrok in on je bil najmlajši. Baje izhaja iz irskega rodu in njegov prednik se je pisal O'Brien, kar je potem prešel v špansko Obregon. Se mlad se je zanimal za socialna vprašanja in študiral je Marksa in druge vire. Bil je vedno liberalnega duha in sovražil je tednji režim Diaz, ki je s pomočjo cerkve in ameriških kapitalistov 30 let tiraniziral Mehiko.

Obregon se je začel udeleževati leta 1911. Pridružil se je revoluciji proti Diazu, katero je vodil liberalci Francisco Madero. Revolucija je bila uspešna in Madero je bil izvoljen predsednikom. Za časa kratkega Maderovega režima je Obregon na čelu 400 Indijancev rodu Jaki strli lokalno vstajo generala Orozca. Leta 1913 je bil Madero umorjen in njegov morilec Victoriano Huerta se je postal predsednik.

Miru se ni bilo. Vstale so razne napol vstake in napol banditske frakcije, katere so vodili Zapata, Francisco Villa in drugi pustolovci. Obregon je ostal zvest Carranza in potlačil vstajo Zapate v začetku leta 1915; nakar je nadaljeval kampanjo proti Villi in ga poglaval v gorovje na severu. V teh bojih je izgubil desno roko. Kmalu potem se je Carranza izneveril svojemu programu in Obregon se je spri z njim. Carranza je ukazal, da mora biti Obregon retiran in postavljen pred vojno sodišče, toda zadnji je ušel v Sonoro in tam začel vstajo proti Carranzovi. Skoro vsa zvezna armada je prestopila na njegovo stran in Carranza je ostal sam; moral je bežati iz glavnega mesta. Na begu proti Vera Cruzu je bil ujet in umorjen.

Nato je bil 1920 Obregon izvoljen predsednikom in bil je na krmilu Mehike štiri leta. V tem času je izvedel mnoge politične in socialne razprave. Kot spreten diplomat je pomiril Villu, da je nehal banditovati na škodo Američanov in pridobil je po dolgi letih trdno prijateljstvo Združenih držav do Mehike. Največjo zaslobo je imel v delavcih in peonih (bivših tlačanih in zdaj malih agrarjih). Njegova vlada je bila prej socialistična kot kaj drugega. Tedaj so reakcionarji pridobili njegovega vojnega ministra generala Adolfa Huerta, da je začel vstajo. Obregon je vstajo zlonil in Huerta je danes begunec v Kaliforniji.

Leta 1924 je bil izvoljen njegov prijatelj Calles predsednikom in Obregon se je umaknil v privatno življenje. Lani je bila na željo njegovih prijateljev izpremenjena ustava, da bivši predsednik lahko ponovno kandidira. Hoteli so dati Obregonu priložnost, da nadaljuje svoje dobro delo za mehiško ljudstvo. Calles je odobril ta korak, ker je vedel, da boljše naslednika ne more imeti. Nazadnji se je izrazil za novo vojaško vstajo zadnje jesen, ki je pa žalostno

DRUGA KONVENCIJA FARMAR-LABORITOV

Sklicana je za dne 24. julija.

Omaha, Nebraska. — "Kar je mrtvo, je mrtvo in čakati je treba, da se zopet živo porodi." Človek nehoti vzklikne, ko čita, da je neki Henry Hoffman sklical znova konvencijo farmarsko-delavsko stranke, ki se je zaključila dne 11. julija v Chicagu, katere delegat je bil tudi Hoffman. Tam je predlagal program, obsegač osem in dvajset točk, med katerimi je bila tudi točka, da se postavno prepove cepljenje s serumom proti kužnim nalezljivim boleznim.

Hoffman ima upanje, da senator Norris sprejme kandidaturu farmarsko-delavsko stranke.

Amerika je v resnici dežela, v kateri se človek veliko uči, ako ima odprte oči in je brihtne glave. Vsak kolektar, to je človek, ki ima eno kolesce preveč ali premalo v glavi in kateremu Američani rečejo "krenk", lahko ustanovi svojo versko sekto ali svojo politično stranko za propagiranje njegovih praktično nezvedljivih idej, dokler niso te ideje res nevarne kapitalizmu.

Zakoten izid konvencije Farmarsko-delavske stranke v Chicagu, na kateri stranka ni mogla nominirati svojega predsedniškega kandidata, je vsakega normalnega človeka, podučil, da je letos trdit za ustanovitev farmarsko-delavske stranke zastoj, ker se niso razmere zrele za kaj takega, razen naturopata tam na zahodu, ki si domišlja, da bodo a sveta odpravljena vse krivice, ki tlačijo delavno ljudstvo, ako se postavno prepove cepiti ljudi s serumom proti razširjenju kužnih bolezni. Amerika ni le dežela vaakovratnih čudežev, ampak je tudi dežela vsega mogočega, kar je v protislovju z zdravim človeško pametjo.

Ljudje emirajo v Evropi od vročine

50 mrtvih v dveh dneh v centralnih deželah. — Sedem mrtvih v Chicagu.

Chicago, Ill. — V torek je toplemer spet kazal 87 stopinj in sedem oseb je umrlo valed vročine direktno ali utonilo med kopanjem v jezeru.

Berlin, 18. jul. — Strašen val vročine je v zadnjih dveh dneh tirjal več kot 50 človeških žrtev. V Avstriji je 24 mrtvih, na Poljskem 19 in na Ogrskem 11.

Neki možki v Leipzigu je večeraj zblaznel valed vročine in začel je plezati na zvonik katedrale sv. Petra. Ognjevarci so morali priti z lestvami in po več urah napornega dela se jim je komaj posrečilo, da so rešili norca, ki je bil splezal čisto na vrh zvonika.

Tretja internacionalna zboruje

Moskva, 18. julija. — Šesti kongres tretje ali komunistične internacionalne je bil večeraj odprt v Moskvi, v bivši palači plemičev, v kateri se je vršil proces proti donskim sabotnikom pred par tedni. Navzočih je petsto delegatov, ki zastopajo 60 dežel. Precejšnja ameriška delegacija je tudi tukaj.

no končala v enem mesecu. Voditelji vstaje, ki so bili kandidati za predsednika, so bili na bojišču ubiti in to je bil vzrok, da Obregon letos ni imel protikandidata. Na posten, odprti način ga niso mogli poraziti, zato so se poslužili zavrato umora.

Kongresnik Berger posvaril radiokomisijske

Ako se lok preveč napenja, struna rada počli.

Washington, D. C. — Victor Berger je dne 12. julija izročil zvezni radiokomisijski pismo, v katerem brani pravice radiopostaj WEVD v New Yorku in WIBA v Madisonu proti predlogu komisijske, ki priporoča, da se obe postaji ukinita.

"Svečano in resno protestiram in svarim komisijsko pred to krivično, prisilno in tiransko proceduro," pravi Berger v pismu. Komisijska ravnotako lahko poiskuje, da vse izpremeni v babilonske, rimske katolike ali v monote, kot da akusa prepričati ljudstvu poslušati protistrupovske politične in gospodarske nazore s radiopostaje.

Aleksijska komisijske pomeni, da bo radiotrust — zveza, ki sestoji iz Ameriške Radio korporacije, American Telephone in Telegraph kompanije, General Electric kompanije, Westinghouse Mfg. kompanije, United Fruit korporacije in Natl. Broadcasting družbe imel ne samo kontrolo radioodajne mašinerije, ampak bo imel s pomočjo Radio korporacije tudi popolno kontrolo nad vsimi komunikacijami v deželi.

"Samo dve mali postaji operirata liberalne sile, ki so v opoziciji proti superkapitalizmu. Ene teh postaj je WEVD v New Yorku, druga pa WIBA v Madisonu, Wis.

Socialistični kongresnik je zaključil svoj ugovor s argumentom, ako bomo imeli monopol za radiokomunikacijo, tedaj naj ta monopol lastuje ljudstvo in ne privatni interes za privatni dobiček.

Obkujajo Fieldov muzej! Tam je znanje!

Brezplačna in zanimiva predavanja o strupenih kačah in drugo.

Chicago, Ill. — Starši, polilajste svoje otroke ob počitnicah v Fieldov muzej, ako imate čas, ga pa tudi sami obiščite. V pondeljek dne 30. julija prične nov ciklus predavanj v Fieldovem muzeju. Prvo predavanje bo o geološki zgodovini Chicaga. V torek "moderne živali in njih predniki," sredi predmet o antropologiji, botaniki, geologiji in živalstvu. V petek "Kitaj" in "čudezne rastline."

Dr. Standley, bivši podkurator herbarija Fieldovega muzeja, predava, kako se rede kače umetno, da se iz njih strupa izdelava serum proti kačjemu piklu.

Dr. Paul C. Standley se je vrnil z botanične ekspedicije v republiko Honduras. Ta ekspedicija je prinesla s sabo razne rastline. Dr. Standley je nabral te rastline v dolini Lancetilla, ki je okužena s strupenimi kačami. Svoj glavni stan je imel blizu kačje farme ameriškega instituta harvardske univerze. Na tej farmi pridobivajo serum, da ga cepijo proti kačjemu strupu. Na farmi rede dve vrsti strupenih kač: klopotače in "rumenobradke."

Serum se uporablja proti kačjemu piklu teh dveh vrst kač. Te vrste kače so zelo velike v tej dolini. Posebno številne so v džungli. Kačji piki povzročijo smrt veliko delavcev, tako da so kače v tej okolici pravi problem. Rumenoobračka je najhujši najbolj strupena kača na zapadni ameriški polovici.

Ne glede na to, kako vroče pripeka sonce na prostem, v muzeju je vedno hladno. Ta hlad občuti takoj vsaka oseba pri vstopu v muzej.

Časopisni trust v Londonu

London, 18. jul. — Družba, ki se kontrolira devet dnevnik in tedenskih listov v Angliji, je večeraj vzela pod svojo kontrolo še pet drugih časopisov.

TRUST ELEKTRIČNE OSTAJA VELIK PROBLEM

Moč elektrarnarskega trusta je bila tako velika, da sta obe stranki molčali o glavnem vprašanju.

Washington, D. C. — George Norris, vodja naprednih republikancev, je odklonil predsedniško kandidacijo, ki mu jo je ponudila farmarsko-delavska stranka, toda s bojem proti republikanski in demokratični stranki bo nadaljeval. V svojem govoru, s katerim je odklonil kandidacijo tretje stranke, izjavlja, da je predsedniška kampanja za napredni element bresupna, ampak oni naj izvolijo senatorje in kongresnike, ki se bodo bojevali proti elektrarnarskemu monopolu. Elektrarnarski trust ostane še nadalje glavno vprašanje.

Norris razlaga, da njegova odklonitev predsedniške kandidature farmarsko-delavske stranke ne pomeni, da se on popolnoma ne strinja z onimi, ki so v opoziciji proti obema glavnima strankama, njih programa in predsedniškima kandidatom. On argumentira nadalje, da stariški sistem volilnih moči se izvolitve predsednika povzroča, da je ljudstvo bres moči in da je tako prisiljeno izvoliti kandidata ene ismed obeh strank. In če izredni privilegiji kontrolirajo mašinerijo obeh glavnih strank, tedaj ljudstvo ne more pokazati svoje volje. On meni, ta sistem bo postal še slabši, dokler se ljudstvo ne prebudi in zahteva, da ljudstvo direktno izvoli predsednika.

Norris nadalje pravi, da v tej kampanji stojimo nasproti demonstraciji sile ali moči monopolne, ko govori o elektrarnarskem trustu. Po njegovem mnenju je bila moč elektrarnarskega trusta tako velika, da je prisilila obe veliki stranki, da sta molčali o velikem političnem vprašanju, ki se je pojavilo v deželi in čaka rešitve.

Trust je s svojimi pebičnimi nameni vdril v javne šole, učilnice in univerze, je nadaljeval Norris. Podkupil je legistaturo in javne uradnike, kupil je sedeže v zveznem senatu, podkupil je javni tisk in posabil ni šenskih klubov, boyscoutov, kivančanov in rotorjancev. Očrnil je značaj in vprašanje patriotizma vsakega državljanca in vsake organizacije, ki je bila toliko predrzna, da se mu je postavila po robu. Trust je potrošil milijone, da kontrolira javno mnenje sebi v korist. Vse te reči je trust uganjal tajno, pod roko in posluževal se je nečestnih metod.

Trust je bil tako močan, da je preprečil močni republikanski stranki, da ni dala besedice obsojbe v svoj program. Njegovi emisarji so šli s konvencije republikanske stranke v Houston in prisilili veliko politično organizacijo, da je molčala o najvažnejšem vprašanju, ki je pred ameriškim ljudstvom.

Znamenja so tukaj, da so voditelji teh dveh velikih političnih strank napravili z njimi gentlemanski dogovor, da se v kampanji ne stori ničesar, kar bi motilo trajni prijem in kontrolo tega trusta. Vaakega, ki se drzne skaltiti vođa ali motiti prijateljski dogovor, se pa prikaže v javnosti kot človeka, ki meče blato okoli sebe in je nevaren civilizirani človeški družbi. Ta trust je tako močan, da je preprečil podpis predsednika Združenih držav na predlogi glede Muscle Shoals. In ker je potrošil milijone dolarjev in izvajal svoj vpliv še na druge načine, je preprečil akcijo glede Boulder Dama.

Končno pravi Norris, da ne smemo pozabiti, da je bil denar, s katerim je bila trustu omogočena taka propaganda, izšel iz

Nobillova pustolovščina razburja ves svet

Noble ignorant v zapkoplovstvu, pravi Behounek. Velik ard na Norveškem.

Moskva, 18. jul. — Dr. Finn Malmgren, švedski znanstvenik, ki je obletal mrtev nekje v arktičnem ledu, je nekaj ur pred katastrofo "Italije" dne 24. maja potopil češkemu profesorju Behouneku, da je Nobilo vodstvo sanic, da je Nobilo slab srakoplovec in da se on boji nesreče. Tako je izjavil prof. Behounek, ki se sda nahaja na svetovnem letodolomcu "Krasnu."

Kakor javlja Samolovojič, vodja ruske realne akademije na Spiebergu, je "Krasin" odplul proti Kingsbayu, da odda na suho rešene Italijane in da se naloži s premogom za nadaljevanje dela. Medtem pa bo drugi sovjetski letodolomlec "Malgin" iskal Amundsenov in ostale Italijane.

Oslo, Norveška, 18. julija. — Val arda proti Nobilu in Musoliniju se razširja po vsaj Norveški. Nobilova slika, ki je bila še tedne po izločbah, je izginila. Ostra kritika se oglašja v listih. "Dagbladet" je večeraj, ob priliki rojstnega dne izpubljenega Amundsenov, objavil breskomentarja neki članek Nobila, v katerem je ponaševal Nobila in Američana Elswortha radi njunega raziskovanja na arktiku! Neki drugi norveški list je objavil svarilo Nobilu, naj se ne vada domov skozi Norveško.

London, 18. julija. — Is Kingsbaya poročajo, da je general Nobilo večeraj prošil Musolinija, naj ga odpusti iz armade, da bo lahko odgovoril svojim kritikom. Dobil je odgovor iz Rima, da njegovi prošnji se lahko ugoditi, ampak kljub temu zapade vojskemu sodišču, če bo pisal o zadevah, za katere je odgovoren za isti čas, ko je bil vojak.

Rim, 18. jul. — Uredništvo ultrafascističnega lista "Impero" je pozvalo vse uredniško osebje parliškega "Matina" na dveboji Posilje izirja iz ostra planja v "Matinu" proti Nobilu, ki ga francoski list imenuje strahopetca, čemo in navadnega sleparja. "Impero" pošva "Matinove" urednike, naj pridejo na italijansko mejo in dokazujejo svetu, če so Italijani res take seme in strahopetci!

Godni požari v Californiji

San Francisco, Cal. — Godni požar, ki traja še par dni, je uničil nad sto tisoč akrov gozda in grmovja v okolici Sequoija. Radi močnega vetra se požar hitro razširja in ogroža narodne gozdove v Thornberry gorovju. Državna milica in čete prostovoljcev so na delu, da omeje požar.

Belgrajski atentator umrl

Belgrad, 18. julija. — Momčilo Ivanov, ki je pred par dnevi obstrelil policijskega nadelnika Zivojina Lazića v Belgradu, je danes umrl za rano, ki si jo je sam zadal v samomirlnem namenu po atentatu.

Desetletnica carjeve smrti

Moskva, 18. jul. — Včeraj je preteklo deset let, kar so sovjeti obodili na smrt in eksekutirali v Jekaterinogradu bivšega ruskega carja Nikolaja, njegovo ženo, tri hčere in carjeviča.

ameriškega ljudstva. Denar, ki ga je dobil na ta način, bo daroval obema starima strankama, da bodeta lahko vodili navidezno bitko, medtem pa se bo sam redil in odebil ob izrednih vladnih uslugah. V svoji zavarovani postojanki se bo rogaj ljudstvu, ki bo postajalo razburjeno glede umetno usvarjenih vprašanj in predsedniške kampanje, da rešijo deželo poloma.

Vprašaje elektrarnarske trusta je naročeno in gospodujoči stranki molčita kot grob o njem.

Kenosha, Wis., 18. jul. —
 Je Kalb je večeraj utonil v
 ru Voeitz bliizu tega mesta
 ilb, ki se je pretačeno spl
 rožil in je prišel s svojo m
 e sem na počitnice, je bil d
 Chicaga.

